

บทที่ 14

การพิพากษาคดีอาญา

ในเรื่องการพิพากษาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวได้บัญญัติไว้ในหมวด 8 ตั้งแต่มาตราที่ 94 ถึงมาตรา 103 ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างกับการพิจารณาคดีอาญาในศาลธรรมดา

1. การรับฟังรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงก่อนศาลพิพากษาลงโทษ

มาตรา 94 ในกรณีที่ได้มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจตามมาตรา 55 (2) หรือมาตรา 79 และมาตรา 80 แล้ว และถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจขอแถลงการณ์เพิ่มเติมด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ก็ให้ศาลรับไว้ประกอบการพิจารณาด้วย

ในคดีที่มีการสืบเสาะและประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 34 (1) ก่อนที่ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว เป็นการให้เห็นถึงความสำคัญของรายงานการสืบเสาะ เพราะถือเป็นประเด็นที่จะต้องนำมาพิจารณาด้วย (มาตรา 78) แต่ถ้าในคดีนั้นศาลพิจารณาแล้วจะพิพากษาไม่ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจจะไม่รอรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากสถานพินิจก็ได้ เหตุผลก็คือเมื่อมีการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเพื่อหยั่งทราบบุคลิก ลักษณะ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งสาเหตุแห่งการทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน การที่ศาลจะด่วนพิพากษาไปโดยไม่รอรายงานและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจเสียก่อน การตรวจพินิจและประมวลข้อเท็จจริงต่าง ๆ ก็จะไม่เป็นประโยชน์ เพราะว่าถ้าศาลไม่ทราบสาเหตุแห่งการกระทำผิดรวมทั้งข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวจำเลย ซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนแล้ว ศาลจะลงโทษหรือใช้วิธีการที่เหมาะสมกับตัวจำเลยเพื่อให้จำเลย

กลับตัวเป็นพลเมืองดีได้อย่างไร ในเมื่อศาลเองไม่ทราบว่าจะจำเลยกระทำผิดหรือมีความประพฤติบกพร่องเพราะอะไรเป็นสาเหตุ

นอกจากนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจจะขอแถลงการณ์เพิ่มเติมด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาาก็ให้ศาลรับไว้ประกอบการพิจารณาด้วย เพราะในทางปฏิบัติรายงานของสถานพินิจที่ส่งให้พนักงานสอบสวนและที่ส่งให้ศาลนั้น มักจะทำเสร็จภายใน 18 วัน หลังจากที่พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กหรือเยาวชนให้สถานพินิจ แต่ในการพิจารณาคดีของศาล เด็กหรือเยาวชนซึ่งไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็มักจะถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจ พฤติกรรมต่าง ๆ อาจจะเปลี่ยนแปลงไป หรือทางสถานพินิจได้รับทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาซึ่งอาจจะแตกต่างข้อมูลในตอนต้นซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขเด็กหรือเยาวชน ก็ขอแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือได้

2. การออกคำสั่งชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาเด็ดขาด

โดยปกติในศาลธรรมดาเมื่อมีการสืบพยานทั้งสองฝ่ายเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้นก็เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องประชุมปรึกษากันในองค์คณะเพื่อพิจารณาว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่สมควรลงโทษอย่างไร แล้วจึงทำคำพิพากษา จะออกคำสั่งชั่วคราวโดยไม่พิพากษาคดีเมื่อเสร็จสำนวนแล้วไม่ได้ แต่ในศาลเยาวชนและครอบครัว แม้ว่าจะมีการสืบพยานจนเสร็จแล้วถึงขั้นที่ศาลจะต้องทำคำพิพากษาแล้ว ศาลจะยังไม่มีคำพิพากษาดำเนินคดีก็ได้ ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้บัญญัติไว้

มาตรา 95 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวหรือจะส่งตัวไปควบคุมไว้ยังสถานพินิจแห่งใดแห่งหนึ่งชั่วคราว หรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้

เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจศาลออกคำสั่งชั่วคราว ในเมื่อเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรมีคำพิพากษาดำเนินคดีก็อาจจะเนื่องมาจากรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนยังมีรายละเอียดไม่เพียงพอที่จะทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิด รวมทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยแม้จะเสร็จการพิจารณาไปแล้วก็ตาม เมื่อมาประชุมอาจเกิดความสงสัยในบางประเด็น ซึ่งศาลอาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติไปทำการสืบเสาะเพิ่มเติม หรือในบางกรณีจำเลยประสบอุบัติเหตุได้

รับอันตรายสาหัสไม่เหมาะสมที่จะพิพากษาคดี ซึ่งศาลอาจรอดูอาการของจำเลยไปก่อน หรือในกรณีที่ศาลยังไม่ทราบว่าจะใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนอย่างไรจึงจะเหมาะสม ศาลอาจออกคำสั่งชั่วคราว ได้ 3 วิธี คือ

1) ปลดปล่อยตัวจำเลยไปชั่วคราว (อาจเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจ)

2) ส่งตัวไปควบคุมยังสถานพินิจแห่งหนึ่งเป็นการชั่วคราว (อาจเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการประกันตัวไป)

3) ใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนไปพลางก่อน เช่น การคุมประพฤติ ส่งตัวไปฝึกและอบรม ส่งตัวไปกักและอบรม ฯลฯ (อาจเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจหรือได้รับประกันตัวไปก็ได้)

กฎหมายมาตรานี้เป็นการยืดหยุ่นเปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น กรณีเด็กกระทำความผิดแล้วในระหว่างนั้นเด็กประสบอุบัติเหตุ มีอาการพิการทางสมอง ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยตัวเด็กไปรักษาพยาบาล อย่างนี้ถ้าพฤติการณ์อาการของเด็กไม่ดีขึ้น ศาลก็จะสั่งจำหน่ายคดี เมื่อได้ฟังรายงานจากแพทย์หรือกรณีผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชนหญิงมีการตั้งครรภ์จะคลอด พฤติการณ์แห่งคดีไม่สมควรจะมีคำพิพากษา ศาลก็อาจจะปล่อยตัวไปชั่วคราว เพื่อให้ไปทำการคลอดบุตรก่อน

3. การประชุมปรึกษาเพื่อทำคำพิพากษา

มาตรา 96 ในการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ผู้พิพากษาอาวุโสเป็นประธาน และให้ประธานของที่ประชุมนั้นถามความเห็นของผู้พิพากษาสมทบก่อน เมื่อมีการสืบพยานทั้งสองฝ่ายเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อจะมีการทำคำพิพากษาดังกล่าว เป็นองค์คณะ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ 2 ท่าน และผู้พิพากษาสมทบ 2 ท่าน ให้ผู้พิพากษาอาวุโส คือผู้พิพากษาประจำที่มีอาวุโสสูงเป็นประธานโดยต้องถามความเห็นของผู้พิพากษาสมทบก่อน เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนในการใช้หลักจิตวิทยาสังคมเข้ามาช่วยเหลือ ให้ความคิดเห็นเสนอแนะต่อศาล ซึ่งการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งก็เป็นไปตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งโดยหลักการวินิจฉัยให้ถือตามเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่าย จะหาเสียงข้างมาก

มิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

4. การอ่านคำพิพากษาให้กระทำเป็นการลับ

มาตรา 97 การอ่านคำพิพากษาให้กระทำเป็นการลับ และให้นำมาตรา 73 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ให้ศาลเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่มาฟังคำพิพากษาด้วย

การอ่านคำพิพากษาให้กระทำเป็นการลับให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟังคำพิพากษา จุดมุ่งหมายก็ไม่ต้องการให้เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และในกรณีที่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ให้ศาลเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วยมาฟังคำพิพากษา เพื่อประโยชน์ในการที่จะได้ร่วมมือช่วยกันแก้ไขสงเคราะห์ให้เด็กหรือเยาวชนกลับตนเป็นคนดี แต่บางกรณีก็เป็นการยากที่ศาลจะส่งหมายเรียกให้บุคคลดังกล่าวมาร่วมฟังคำพิพากษา เช่น บิดามารดาของเด็กหรือเยาวชนประกอบอาชีพซึ่งต้องย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ เช่น เป็นคนงานก่อสร้าง หรือล่องเรือค้าขายสินค้า กฎหมายจึงได้กำหนดว่าถ้าอยู่ในวิสัยคือพอจะทำได้ก็ให้ศาลเรียกบุคคลดังกล่าวมาฟังคำพิพากษา ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ก็ไม่ต้องเรียก

5. การห้ามระบุชื่อ และห้ามโฆษณาคำพิพากษา ที่จะทำให้อับอายแก่เด็กหรือเยาวชน

มาตรา 98 ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

กฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามโฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่เพื่อป้องกันมิให้เป็นการประจานหรือทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับความเสียหาย และเพื่อให้เขากลับตัว

เข้าสู่สังคมได้อย่างไม่มีปมด้อย จะได้เกิดความมั่นใจอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข ไม่ต้องถูก
ตราหน้า ดังนั้นเมื่อจะมีการโฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็น
หนังสือ หรือการเขียนบทความต้องมีให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชน โดยการเปลี่ยนชื่อเด็ก
หรือเยาวชน โดยใช้อักษรย่อแทน เพื่อผู้ที่ได้ยินหรือได้พบเห็นคำพิพากษาได้ไม่ทราบวา
เด็กหรือเยาวชนที่ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเป็นใคร เว้นแต่ในกรณีที่ศาลอนุญาตเท่านั้น

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา

อำนาจพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัวที่แตกต่างจากอำนาจของศาลธรรมดา
อีกประการหนึ่งก็คือ อำนาจในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งของตนได้ ซึ่ง
ศาลธรรมดานั้นถือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา คือ เมื่อได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง
ใดไปแล้ว ศาลนั้นจะแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งของตนเองไม่ได้ นอกจากจะแก้ถ้อยคำที่
เขียนหรือพิมพ์ผิดเท่านั้น เช่น ศาลลงโทษจำคุกนายดำในความผิดฐานลักทรัพย์ 1 ปี แล้ว
ต่อมาเมื่อนายดำถูกจำคุกไป 3 เดือน ศาลจะมาเปลี่ยนคำพิพากษาให้จำคุกน้อยลงหรือ
มากขึ้นอย่างนี้ ศาลธรรมดาทำไม่ได้ แต่ในศาลเยาวชนและครอบครัว กฎหมายให้อำนาจ
ศาลสามารถเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ แต่ว่าการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษานั้นก็ต้อง
เปลี่ยนแปลงเฉพาะโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ศาลได้มีคำพิพากษาไปแล้ว
เท่านั้น เช่น เดิมพิพากษาว่ามีความผิดฐานลักทรัพย์ จึงให้ส่งตัวไปฝึกและอบรมในสถาน
พินิจมีกำหนด 1 ปี หลังการฝึกอบรมไปได้ 3 เดือน จำเลยมีความประพฤติเปลี่ยนไปใน
ทางที่ดีขึ้น ศาลก็มีอำนาจเปลี่ยนคำพิพากษาโดยอาจจะลดระยะเวลาฝึกอบรมเหลือ 6
เดือน หรือปล่อยตัวไปก็ได้ ถ้าจำเลยมีความประพฤติเลวลง ศาลก็จะเปลี่ยนแปลงคำ
พิพากษาเป็นเพิ่มกำหนดระยะเวลาเป็น 2 ปี หรือเปลี่ยนเป็นกักและอบรมก็ได้ แต่ศาลจะ
ไปเปลี่ยนคำพิพากษาจากเดิมว่ามีความผิดเปลี่ยนเป็นไม่มีความผิดไม่ได้ ซึ่งจุดประสงค์
ของการให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ก็เพราะจุดมุ่ง
หมายของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้มุ่งในการลงโทษแต่มุ่งในการคุ้มครอง
ช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดี ดังนั้นถ้าศาลเห็นว่าการใช้
วิธีการนั้นไม่สามารถที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนได้กลับตัวเป็นคนดีได้อย่างเหมาะสม ก็
ต้องเปลี่ยนเป็นวิธีการอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าในการที่จะช่วยให้เด็กหรือเยาวชนกลับตัวเป็น
คนดี

มาตรา 99 เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็ก และเยาวชนแล้ว และต่อมาความปรากฏแก่ศาลเอง หรือปรากฏจากรายงานของผู้อำนวยการ สถานพินิจ หรือผู้ปกครองโรงเรียนหรือสถานกักและอบรมหรือสถานฝึกและอบรมของ สถานพินิจ หรือปรากฏจากคำร้องบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชน อาศัยอยู่ หรือสถานศึกษาหรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต ตามมาตรา 20 (2) ว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ ตามมาตรา 78 และมาตรา 82 ได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิม ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง หรือที่มีเขตอำนาจในท้องที่ ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นกำลังรับโทษหรือถูกควบคุมตัวอยู่ เห็นว่ามีเหตุอันสมควรก็ให้มี อำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็ก และเยาวชนได้ ในกรณีที่ศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งให้แจ้ง ให้ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งทราบ และถ้าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ กำหนดในภายหลังหนักกว่าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เด็กหรือเยาวชนนั้น ได้รับอยู่ เด็กหรือเยาวชนนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลง นั้นได้

ในคดีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือ เยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมยังสถานพินิจ ให้ศาลเยาวชนและ ครอบครัวที่มีเขตอำนาจในท้องที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่มีอำนาจ แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการในวรรคหนึ่ง

มาตรา 99 วรรค 1 นับว่าเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ศาลเยาวชนและครอบครัว แตกต่างกับศาลธรรมดาเพราะให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวถึง 2 ศาล คือศาล เยาวชนและครอบครัวที่พิพากษาหรือมีคำสั่งและศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจ ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นกำลังรับโทษหรือถูกควบคุมตัวอยู่ มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลง คำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้เมื่อ ข้อเท็จจริงตามมาตรา 78 และมาตรา 82 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวไทยมี อำนาจที่จะพิพากษาลงโทษจำคุกหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ และศาลเยาวชน และครอบครัวยังมีอำนาจที่จะส่งเด็กหรือเยาวชนไปรับโทษหรือฝึกอบรมในจังหวัดอื่น นอกเขตอำนาจของตนเองได้

ตัวอย่าง 1 เยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติที่จังหวัดพังงา (ไม่มีศาลเยาวชนเปิดทำการ) ไปกระทำความผิดซึ่งทรัพย์สินที่จังหวัดเชียงใหม่ ก็ต้องถูกฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ (มาตรา 58 (1)) ดังนั้นศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่จะพิพากษาส่งตัวเยาวชนไปฝึกอบรมในสถานพินิจจังหวัดสงขลา เพราะเห็นว่าจะประโยชน์แก่เยาวชนมากกว่าเพราะบิดามารดา ญาติพี่น้อง เดินทางมาเยี่ยมได้ง่ายกว่า และการฝึกอบรมต่าง ๆ เหมาะสมกับจำเลยมากกว่าก็ได้

ตัวอย่าง 2 เด็กชายด้ามีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกับพ่อแม่ที่จังหวัดสงขลา แต่เด็กชายด้าได้ย้ายไปทำงานโดยกินอยู่หลับนอนกับนายจ้างที่จังหวัดเชียงใหม่หลายปีแล้ว ความปรากฏแก่ศาล ศาลในที่นี้หมายถึงศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีคำพิพากษา หรือ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกำลังถูกควบคุมตัวอยู่ ซึ่งศาลก็อาจจะได้รับรายงานจากผู้อำนวยการสถานพินิจจังหวัดสงขลา ซึ่งในทางปฏิบัติผู้อำนวยการสถานพินิจอาจจะรายงานให้ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา หรือศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ทราบก็ได้ ว่าหลังจากที่ได้รับมอบตัวเด็กหรือเยาวชนมาควบคุมเพื่อฝึกและอบรมแล้วเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร ซึ่งถ้ามีเหตุอันสมควรในการที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนกลับตัวเป็นคนดีได้ผลยิ่งขึ้น ศาลก็มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษานี้เป็นไปได้ทั้งทางที่เป็นผลดีหรือผลร้ายกับจำเลยมากขึ้น

6.1 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่เป็นผลดีแก่จำเลย

เช่น เดิมศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ พิพากษาให้ส่งตัวเยาวชนไปฝึกและอบรมในสถานพินิจจังหวัดสงขลาเป็นเวลา 1 ปี หลังจากเยาวชนรับการฝึกอบรมในสถานพินิจไปได้ 3 เดือนแล้ว ปรากฏจากรายงานของสถานพินิจว่าจำเลยมีความประพฤติเรียบร้อย ขยันขันแข็งในการศึกษา ให้ความร่วมมือกับสถานพินิจเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีไม่มีที่ท่าที่จกลับไปกระทำความผิดอีก ศาลก็อาจจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาเดิมจากฝึกและอบรม 1 ปี เป็นฝึกและอบรม 6 เดือน หรือให้ปล่อยตัวไปโดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติแทนก็ได้

6.2 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่เป็นผลร้ายแก่จำเลย

เช่น เดิมศาลพิพากษาส่งตัวไปฝึกและอบรมในสถานพินิจ 1 ปี ฝึกอบรมไปได้ 3 เดือน ปรากฏจากรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจว่าจำเลยมีความประพฤติเสียหาย ขอบประพฤติดนเป็นนักเลงหัวโจก ข่มเหงผู้อื่น ไม่สนใจในการศึกษาอบรม ทำตัวกระด้างกระเดื่องต่อครูผู้ทำการฝึกอบรม ดังนั้นศาลเห็นว่าวิธีการที่ใช้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้จำเลยกลับตนเป็นคนดี ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาจากเดิม ฝึกและอบรม 1 ปี เป็นกักและอบรมเป็นเวลา 2 ปี หรือถ้าเห็นว่าไม่สมควรใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ ศาลอาจจะแก้เป็นส่งตัวไปจำคุกเป็นเวลา 1 ปีก็ได้

ในกรณีที่ศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน มีผลทำให้จำเลยต้องรับโทษหรือวิธีการที่หนักกว่าเดิม กฎหมายให้อำนาจแก่จำเลยในการที่จะอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้ และในกรณีที่ศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง เช่น เดิมศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้พิพากษาส่งตัวจำเลยไปฝึกและอบรมในสถานพินิจจังหวัดสงขลาเป็นเวลา 1 ปี ต่อมาผู้อำนวยการสถานพินิจจังหวัดสงขลา รายงานให้ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาทราบว่าการฝึกอบรมจำเลยมีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไป และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ โดยแก้ไขให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงแจ้งให้ศาลที่พิพากษาทราบด้วย

ข้อสังเกต

1. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษามาตรา 99 วรรค 1 นี้ ศาลที่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขต้องเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้ง 2 ศาล คือ ศาลที่พิพากษากับศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่

2. การอุทธรณ์ในกรณีที่ศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้วทำให้จำเลยรับโทษหรือวิธีการที่หนักขึ้น จำเลยอุทธรณ์ได้เฉพาะกรณีเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา จำเลยก็ต้องนำสืบเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติของจำเลยหลังจากฝึกอบรมไปแล้วว่ามีความประพฤติดีขึ้นไม่มีความประพฤติอะไรเสียหายไม่ใช่อุทธรณ์เกี่ยวกับข้อหาที่ศาลตัดสินไปแล้ว

6.3 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 99 วรรค 2

กรณีตามมาตรา 99 วรรค 2 นี้เป็นกรณีที่ศาลธรรมดาเป็นผู้พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมยังสถานพินิจ กรณีที่ศาลธรรมดาเป็นผู้พิพากษาหรือมีคำสั่งดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ในกรณีดังนี้ คือ

6.3.1 กรณีตามมาตรา 58 (3) คือไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจพิจารณาคดีนั้น

กรณีตามมาตรา 58 (3) นี้มีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดจะถูกฟ้องยังศาลธรรมดา แล้วศาลธรรมดาพิพากษาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (5) หรือ 75

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 "เด็กอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษแต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้"

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานที่ที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 "ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ปีแต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง"

กรณีที่ศาลธรรมดาใช้อำนาจพิพากษาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (5) หรือ 75 นี้ ผู้กระทำความผิดต้องมีอายุไม่เกินสิบเจ็ดปี และศาลจะใช้วิธีส่งตัวไปฝึกและอบรมแต่จะส่งไปกักและอบรมไม่ได้

6.3.2 กรณีตามมาตรา 59 คือในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่ ซึ่งกฎหมายให้แยกฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ได้มีการฟ้องคดีผิดไปโดยไปฟ้องคดีในศาลธรรมดาแล้วต่อมาในระหว่างการพิจารณาความจึงปรากฏแก่ศาลธรรมดาว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน แล้วศาลธรรมดาใช้ดุลยพินิจไม่โอน

คดีให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจ ตามมาตรา 58 กฎหมายให้ศาลธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้

กรณีตามมาตรา 59 นี้ ศาลธรรมดามีอำนาจที่จะพิพากษาคดีโดยใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (5), 75 หรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวก็ได้ เช่น อำนาจตามมาตรา 104 คือ อำนาจในการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 39 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกักและอบรม หรือการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานพินิจหรือสถานฝึกอบรมหรือสถานแนะนำทางจิต ตามเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

ดังนั้นในกรณีที่ศาลธรรมดา เป็นผู้พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมยังสถานพินิจ ไม่ใช่เป็นเรื่องของการลงโทษ แต่เป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งสถานพินิจจะจัดตั้งขึ้นในจังหวัดที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้วเท่านั้น โดยมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่แล้ว เมื่อศาลธรรมดาพิพากษาส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจแล้ว ต่อมาปรากฏว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปตามมาตรา 99 วรรค 1 ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องเสนอรายงานต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่สถานพินิจอยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา ซึ่งถ้าแก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้วจำเลยต้องรับโทษหรือวิธีการที่หนักขึ้น จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขนั้น ส่วนศาลธรรมดาที่พิพากษาหรือมีคำสั่งไม่มีอำนาจในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา

ตัวอย่างเช่น นายดำอายุ 16 ปีมีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ) ถูกฟ้องต่อศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศาลได้พิพากษาให้ส่งตัวไปฝึกและอบรมในสถานพินิจจังหวัดเชียงใหม่เป็นระยะเวลา 1 ปี โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 ซึ่งสถานพินิจจังหวัดอุบลราชธานีก็ต้องรับตัวนายดำไว้เพื่อทำการฝึกและอบรม ซึ่งเมื่อฝึกอบรมได้ระยะเวลาหนึ่งแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจก็ต้องเสนอรายงานให้ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ทราบ ซึ่งถ้านายดำมีพฤติการณ์

เปลี่ยนแปลงไป ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ ซึ่งถ้าแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาแล้วจำเลยต้องรับโทษหนักหรือวิธีการที่หนักกว่าเดิม จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา คำพิพากษาที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 99 วรรค 1 ซึ่งถ้าจะมีการผิดพลาดโดยผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอรายงานให้กับศาลธรรมดา คือศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งพิพากษาหรือมีคำสั่ง ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ไม่มีอำนาจในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา เพราะกฎหมายให้อำนาจเฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้นที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้

7. การพิพากษาปล่อยโดยวางเงื่อนไขคุมประพฤติ

มาตรา 100 ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งป็นจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษา ดังต่อไปนี้

(1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือห้องที่ได้อันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติชั่ว

(2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดมารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

(3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร

(4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดอันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติชั่ว

(5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว

(6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษา เข้ารับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

ในการกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดระยะเวลาที่จะให้เด็กหรือเยาวชน ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปี บริบูรณ์

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามวรรคหนึ่งนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลเอง หรือปรากฏจากรายงานของบุคคลตามมาตรา 101 วรรคหนึ่ง ว่า ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ เกี่ยวแก่การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวของเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดหรือทุกข้อก็ได้ หรือจะ กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่แตกต่างจากศาลธรรมดาอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยไปเพราะไม่มีความผิด ศาลก็ยังมีอำนาจวางเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กและเยาวชนได้ ซึ่งแตกต่างจากศาลธรรมดาเพราะศาลธรรมดาเมื่อพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ศาลธรรมดาจะพิพากษาว่างกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับตัวจำเลยไม่ได้ บทบัญญัติของศาล เยาวชนและครอบครัว มาตรฐานนี้แสดงให้เห็นถึงความผูกพันที่จะต้องคุ้มครองป้องกันไม่ให้ เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เพราะศาลเยาวชนและครอบครัวก่อนที่จะมีคำพิพากษา จะต้องพิจารณาถึงรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงของสถานพินิจต่าง ๆ หรือพฤติการณ์ ต่าง ๆ ในระหว่างการพิจารณาคดีทำให้ศาลทราบว่าได้แม้จำเลยจะมีได้กระทำความผิดใน คดีนี้ แต่มีลักษณะพฤติกรรมที่ส่อไปในทางที่จะกระทำผิดได้ง่าย เช่น จำเลยชอบเที่ยว เตร์ในเวลากลางคืน มั่วสุมกับกลุ่มที่กระทำความผิด ถ้าไม่หาทางป้องกันแก้ไขจะทำให้ จำเลยกระทำความผิดขึ้นจริงโดยง่าย กฎหมายจึงให้อำนาจศาลในการที่จะกำหนดเงื่อนไข เพื่อควบคุมความประพฤติเอาไว้ เพื่อป้องกันการกระทำความผิด ซึ่งศาลจะกำหนดข้อ เดียวหรือหลายข้อก็ได้ ตามมาตรา 100 (1)-(6)

เมื่อศาลกำหนดเงื่อนไขแล้วศาลต้องกำหนดระยะเวลาคุ้มครองประพฤติดังกล่าวให้ปฏิบัติด้วย โดยอาจจะกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งอาจจะเป็น 1 ปี, 2 ปี ก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเยาวชนเด็กหรือเยาวชนมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ (มาตรา 100 วรรค 2)

หลังจากที่ศาลกำหนดเงื่อนไขคุ้มครองประพฤติดังกล่าวไว้แล้ว พนักงาน คุ้มครองประพฤติดังกล่าวหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ก็จะเป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่องควบคุมความ ประพฤติของเด็กหรือเยาวชน แล้วทำรายงานเสนอศาล ซึ่งถ้าศาลเห็นสมควร ศาลอาจจะ

แก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น จากเดิมเคยกำหนดไว้ 1 ข้อ คือ ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานต่อพนักงานคุมประพฤติทุก 2 เดือน ต่อมาปรากฏว่าจำเลยมีความประพฤติไม่ดีชอบออกเที่ยวในเวลากลางคืน และชอบสมาคมบุคคลที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ศาลอาจจะเพิ่มเติมกำหนดเงื่อนไขเพิ่มขึ้นเป็น 3 ข้อก็ได้ โดยเพิ่มห้ามออกจากบ้านในเวลากลางคืน และห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร (มาตรา 100 วรรค 3)

8. การฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนด

มาตรา 101 เมื่อศาลได้กำหนดเงื่อนไขตามมาตรา 100 แล้ว ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายที่จะสอดส่องและทำรายงานเสนอต่อศาล

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกหรือหมายจับเด็กหรือเยาวชนนั้นมาตักเตือน หรือส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 20 (2) แห่งหนึ่งแห่งใดเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

มาตรานี้เป็นสภาพบังคับ เมื่อศาลได้กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติแล้ว ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตาม ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกหรือหมายจับมาตักเตือนหรือส่งตัวไปฝึกและอบรมที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 20 (2) แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าผู้นั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

9. การปล่อยตัวหลังจากครบกำหนดแล้วยังวางเงื่อนไขคุมประพฤติ

มาตรา 102 ภายใต้บังคับมาตรา 105 ในกรณีที่จะมีการปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งได้รับการกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจ สถานศึกษาหรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 20 (2) ครบตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือตามที่ศาลมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 99 ถ้ามีเหตุอันสมควรกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการคุมประพฤติของเด็กหรือเยาวชนก่อนปล่อยตัวไป เมื่อศาลเห็นเองหรือเมื่อผู้อำนวยการ

สถานพินิจหรือเมื่อผู้ปกครองสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมร้องขอ ให้ศาลมีอำนาจ กำหนดเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ในมาตรา 100 ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ ให้นำมาตรา 100 วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบาย ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการปล่อยตัวออกจากสถานพินิจหรือสถานฝึกอบรม เพราะได้รับการฝึกอบรมมาครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลมีคำสั่งหรือครบกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่ตามมาตรา 99 ถ้าศาลทราบเองหรือเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจหรือเมื่อผู้ปกครองสถานศึกษา หรือสถานฝึกอบรมที่รับตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ดูแล รายงานให้ศาลทราบถึงความประพฤติต่าง ๆ ของเด็กหรือเยาวชนว่า ถึงแม้จะฝึกอบรมมาครบกำหนดแล้ว แต่ก็ยังมีความประพฤติไม่น่าไว้วางใจว่า หลังจากปล่อยตัวไปแล้วจะไม่กลับมากระทำความผิดอีก เพราะดูจากพฤติกรรมและทัศนคติต่าง ๆ แล้วน่าจะเชื่อว่าจะกลับมากระทำความผิดอีก หรือในละแวกบ้านของเด็กหรือเยาวชน มีกลุ่มบุคคลที่มีความประพฤติเสียหายชอบมาชักชวนให้เด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมสมาคม ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้เด็กหรือเยาวชนไปกระทำความผิดได้ง่าย ดังนั้นศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 100 ได้ และให้พนักงานคุมประพฤติคอยสอดส่องให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ถ้าฝ่าฝืนเงื่อนไขให้นำมาตรา 101 มาใช้บังคับ

มาตรา 103 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม รองปลัดกระทรวงยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจตรวจสอบสถานพินิจ สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม สถานแนะนำทางจิต สถานพยาบาล หรือเรือนจำ รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกส่งตัวไปควบคุมไว้

เป็นการกำหนดให้ผู้มีอำนาจตรวจสอบสถานพินิจ สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม สถานแนะนำทางจิต สถานพยาบาลรวมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ

ในกรณีการตรวจเรือนจำ อาจเป็นกรณีที่สถานพินิจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนที่มีความประพฤติเกเรเหลือขอซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อเด็กหรือเยาวชนอื่น ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจได้ขออนุญาตจากศาลส่งเด็กหรือเยาวชนซึ่งมีความประพฤติเหลือขอนั้นไปกักตัวในเรือนจำ (มาตรา 38 (4))